nitatem, nullo modo fructus dici poteſt. Quod verò in ſe habet, quandã delectationem, ad quam quædam præcedentia referuntur, poteſt aliquo modo dici fructus, ſed non propriè, & ſecundum completam rationem dicimur eo frui, quia adhuc aliquid expectatur in quo finaliter quieſcitur. Hæc Thomas.

Aegidius. Bonũ hoĩs quadruplex. ¶ Inſuper circa hæc ſcribit Aegidius: Aliquid dicitur bonum noſtrum, & diligibile a nobis, quatuor modis. Primò per accidens, quia quamuis in ſe non habeat vnde amet, tamen in ordine ad aliud ipſum diligimus, ut potionem amaram per reſpectũ ad ſanitatem. Secundò, quia in ſe habet vnde amet, vt potio dulcis. Tertio, quia eſt cauſa bonitatis formaliter, ſicut ſcientia eſt cauſa, quòd ſumus ſciẽtes. Quartò, quia eſt cauſa bonitatis efficienter, S. Diony. ſicque Deus eſt cauſa omnis boni. Et hæc duo vltima membra tangit Dionyſius 11. de diuinis nominibus cap. Et quia fruitio quietationem includit, ideò illo duntaxat bono fruimur, quod ad aliud non refertur, quod eſt bonum perfectum, & increatum.

Quæſtio. ¶ Si autem quæratur an beatitudine ſit fruendũ, diſtinguere poſſumus. Nam diligere aliquid multipliciter poteſt intelligi, vel dilectione formaliter, vel voluntate inſtrumentaliter, vel diligibili tanquã obiectio. vnde diligitur dilectione, diligo voluntate, & diligo diligibili. Ita fruor fruitione ſeu beatitudine formaliter, & fruor potẽtia, atq; virtutibus quaſi inſtrumentaliter. Hæc Aegidius.

Diony. ¶ Qui etiam aſſerit, quòd in illis quatuor modis prætactis, quibus aliquid dicitur bonum, & diligibile nobis, ſecundus includit primum, tertius ſecundum, & primum, quartus tres præcedentes. qđ non videtur, ſi modi illi accipiantur propriè, & præciſè, ſeu per excluſionem ſui oppoſiti. ſic enim ſecundus non includit primum, cum formaliter opponantur: & multo minus Deus dicitur bonum ꝑ accidens, ſeu bonum noſtrum formaliter, cum non ſit forma inhærens, quòd ſi dicatur, quòd Deus ſit bonum noſtrum formaliter, non inhærenter, ſed exemplariter, ille modus cum quarto coincidit.

Richard⁹. ¶ Prædictis concordat Richardus, & addit: Solo Deo fruendum eſt ſecundùm perfectam rationem Auguſtin. fruitionis, quæ tamen perfectio habet gradus: Ait enim Auguſtinus libro de doctrina Chriſtiana: Cũ adeſt quod diligitur, delectationem ſecum gerit, ꝑ quam ſi tranſieris, eamque retuleris ad id, ubi manendum eſt, vteris ea: nec propriè, ſed abuſiuè diceris frui: ſi verò inheſeris, atque permanſeris, finem in ea ponens lætitiæ, tunc verè & propriè frui dicẽdus es, quod non eſt faciendum, niſi in illa trinitate. i. ſummo & incommutabili bono. Non enim niſi in re nobiliſſima, quæ per voluntatem poteſt attingit, ſtatuendus eſt vltimus finis, cuius rei anima capax eſt, cum ſit illius imago, quod etiam ſummum bonum ſolum poteſt quietare mentis affectũ. ideò eò duntaxat fruendum eſt, quia fruitio eſt vltimus actus appetitiuæ potentiæ, quo delectabiliter quieſcitur. Hinc primò confeſſionum Auguſtinus loqui Auguſti. tur Deo: Feciſti nos domine propter te, & inquietũ eſt cor noſtrum donec perueniat, & conquieſcat in te. vnde in libro de ſpiritu, & anima fertur: Tantæ dignitatis eſt rationalis creatura, vt nullum bonum queat ei ſufficere præter ſummum: quod etiam perſuadet experientia quando homo experitur in ſe, ꝙ quantumcunque cogitet magnum bonum finitum, ſemper inuenit appetitum ſuum paratum ad aliquid maius, & eminentius appetẽdum. Nullo ergo creato finaliter obiectaliterque fruendum eſt. Nec obſtat, quòd Tullius ait in ſua Rhetorica, Expetendorum Cicern. tria ſunt genera. Vnum, quod propter ſe expetendum eſt, vt virtus & ſcientia. Aliud, quod propter alterum tantum, ſicut pecunia. Tertium, quod propter vtrunque, vt amicitia. Virtus nanque & ſcientia dicuntur appetendæ propter ſe, ideſt per ſe ſeu per non accidens tantum, vel quia habent in ſe, vnde alliciant, & amentur, quàmuis nullum aliud bonum inde proueniat, & ſequatur. Hæc Richardus.

¶ Hinc pulchre ſcribit Bonauentura: Solo Deo Bonauen. propriè eſt fruendum, prout frui dicit motum, ſeu actum cum delectatione, & quietatione. Sed communiter accepto frui, prout dicit motum cum delectatione tantum, ſic omnibus, quæ præſentialiter ſpiritualiterque delectant, & coniuncta ſunt fini, cuiuſmodi ſunt dona, & fructus, ac beatitudines, poteſt homo non indebitè frui. Huius ratio eſt, quia nihil poteſt animam ſufficienter finire, niſi bonum ad quod eſt, quod eſt ſummum, & infinitum bonũ, excedens animæ vires. Naturalis nanque cognitio animæ, eſt cognitio non arctata. Vnde nata eſt quodammodo cognoſcere omnia. Hinc non impletur cognitio eius, niſi cognoſcibili in ſe omnia cognoſcibilia continente: & quo cognito, omnia cognoſcuntur. Similiter affectio animæ nata eſt diligere omne bonum, ergo nullo bono ſufficienter finitur affectus eius, niſi quod eſt bonum omnis boni, & ꝙ eſt omnia in omnibus, quod eſt Deus excelſus, & glorioſus, qui in Exodo locutus eſt Moyſi: Ego oſtẽ- Exodi. 37. dam tibi omne bonum Denique ad hoc, ꝙ anima finiatur, neceſſe eſt ipſam finiri ſecundum exiſtimationem. alioquin non eſſet beata, niſi ſe exiſtimaret beatam. exiſtimatio autem animæ ſupergreditur omne finitum, quoniam omni finito poteſt maius cogitari: ergo ſolũ infinitum, & incircunſcriptibile bonum poteſt animam ſufficienter finire, quietare, & fęlicitare, quod etiam neceſſe eſt propter perfectam delectationem. Ad delectationem enim concurrit delectabile, & quod coniunctio eius, qui delectatur in illo. omne autem, quod delectat animam, delectat in ratione boni, & pulchri, & quoniam ſolus Deus eſt ipſa bonitas, & pulchritudo, idcirco in ſolo Deo perfecta conſiſtit delectatio. Quod & ra- Deus unitur animę perfectiſſimè. tione coniunctionis, ita ſe habet: ſolus etenim Deus perfectiſſimè coniungitur animæ, vt pote ſecũdum ueritatem, & intimitatem. Nam propter ſuam ſimplicitatem, & ſpiritualitatem illabitur animæ, eſtque intimior ei, quàm ipſa ſibi. Veruntamen ipſa cum ſit finita, nõ capit bonum infinitum, niſi finitè. Sed quoniam bonum illud eſt infinitum, ideò anima ab ipſo totaliter abſorbetur, vt iam eius capacitas vndique terminetur. vnde non tantum gaudebit, ſed (vt ait Anſelmus) in gaudium domini introibit. quòd ſi tan Anſelmus Matth. 25. tum caperet, & non vinceretur, & abſorberetur, adhuc poſſet inſurgere appetitus eius ad amplius aliquid capiendum. Hæc Bonauentura.

¶ Porrò Durandus circa hęc ſcribit ſpecialia, quę Durandus dam dicẽs quod immediatum obiectum fruitionis nõ eſt Deus, ſed actus, quo Deus immediatè attingit & quòd obiectum fruitionis remotũ, ſit ſolus Deus. Ad quod probandum, præmittit quòd duplex ſit finis. Duplex eſt finis. Vnus eſt res aſſecuta, ſicut finis auari eſt pecunia Alius eſt aſſecutio rei, ſicut finis auari eſt poſſeſſio pecuniæ. Simili modò finis creaturæ rationalis ſicut res aſſecuta, eſt Deus: ſed finis eius, vt aſſecutio, eſt actio, ſeu uiſio, qua Deum aſſequimur, obtinemus, & beatificè poſſidemus. Itẽ cũ oẽs actus uoluntatis fun-